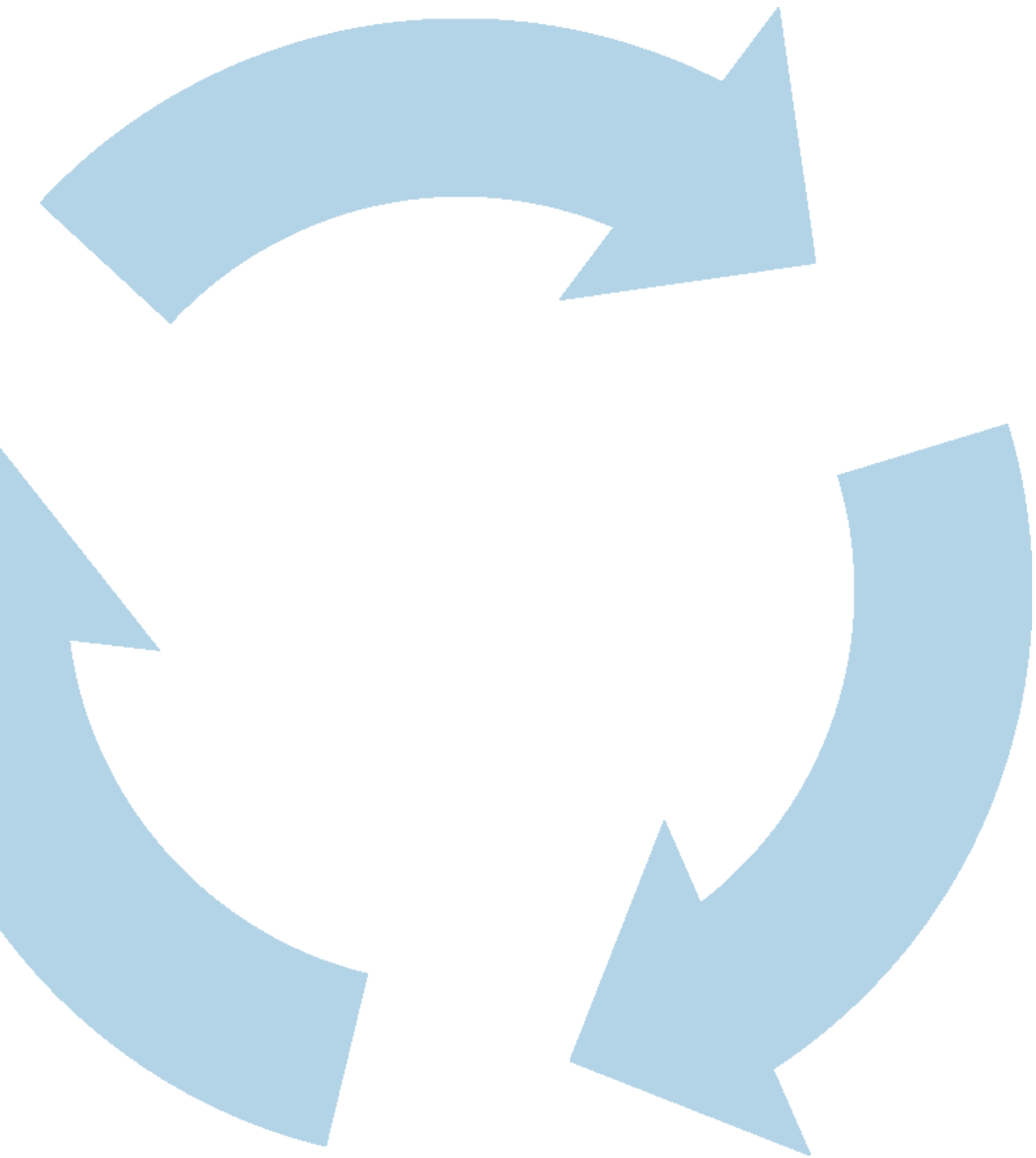

Cirkulär ekonomi

– Handlingsplan för omställning av Sverige

Innehåll

Regeringens arbete med cirkulär ekonomi	5
Strategi för en cirkulär ekonomi	5
Fokusområden, utgångspunkter och prioriterade strömmar	6
Handlingsplanen – från ord till handling	7
Etappmål för omställningen till en cirkulär ekonomi	8
Fokusområde 1: Cirkulär ekonomi genom hållbar produktion och produktdesign	10
1.1 Främja tydlig och lättillgänglig information om produkters innehåll, ursprung, miljöpåverkan och hur de kan återvinnas eller tas om hand.	10
1.2 Styra mot att produkter utformas för en lång livslängd, bl.a. genom att de är lätta att återanvända och reparera, och på ett sätt som möjliggör materialåtervinning när de inte längre kan användas mer.	11
1.3 Främja ökad användning av giftfria återvunna material i nya produkter till exempel genom kvotplikter eller liknande.	12
1.4 Utveckla långsiktiga ekonomiska styrmedel utifrån principen om att förorenaren ska betala så att kostnaden för material och produkter även inkluderar kostnaden för miljö- och klimatbelastningen.	13
1.5 Stimulera utvecklingen av mer resurs- och energieffektiva produktionsprocesser	13
1.6 Främja utvecklingen av Sveriges bioekonomi så att biobaserade, förnybara och hållbart producerade råvaror kan ersätta fossilbaserade råvaror i produkter och produktionsprocesser.	14
1.7 Främja utvecklingen av standarder som understödjer en resurseffektiv cirkulär och giftfri produktdesign.	14
Fokusområde 2: Cirkulär ekonomi genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster	16
2.1 Förbättra konsumentinformationen för att underlätta för den enskilde konsumenten att göra hållbara och cirkulära val i vardagen.	16
2.2 Se över hur en delningsekonomi med cirkulära affärsmodeller som syftar till en ökad livslängd, återanvändbarhet och reparerbarhet hos produkter kan främjas, samtidigt som konsumenternas intressen tillgodoses.	17
2.3 Skapa förutsättningar för ett större utbud och efterfrågan av tjänster för återanvändning, reparation och delningstjänster.	17
2.4 Göra det enkelt och lönsamt för näringsidkare och privatpersoner att dela, reparera och återanvända produkter.	18
2.5 Bidra till resurseffektivitet, återvinning och cirkulära affärsmodeller genom offentlig upphandling.	18

Fokusområde 3: Cirkulär ekonomi genom giftfria och cirkulära kretslopp	20
3.1 Främja återanvändning av produkter framför materialåtervinning och annan avfallshantering.	20
3.2 Styr mot att fossila råvaror ersätts av förnybara och biobaserade råvaror, utan att biologisk mångfald och övriga ekosystemtjänster påverkas negativt.	21
3.3 Utveckla utsorteringen av avfall så att mer avfall kan materialåtervinnas.	22
3.4 Underlätta för hushåll och verksamheter att enkelt kunna göra sig av med allt sitt källsorterade avfall.	22
3.5 Främja utbyggnaden av en väl utvecklad kapacitet för materialåtervinning som kan hantera det källsorterade avfallet i Sverige.	23
3.6 Styr mot att avfallet hanteras i giftfria och resurseffektiva kretslopp och att utbud och efterfrågan samt användningen av högkvalitativa sekundära råvaror ökar.	23
3.7 Användningen av särskilt farliga ämnen i varor förbjuds samtidigt som riskerna med andra farliga ämnen omhändertas.	25
3.8 Ställa höga krav på giftfrihet för såväl återvunnet material som jungfrulig råvara.	26
3.9 Se till att det finns information om innehåll av problematiska ämnen i varor och material för att underlätta en säker materialåtervinning.	26
3.10 Förbättra kunskapen om materialflöden i samhället.	26
Fokusområde 4: Cirkulär ekonomi som drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller	28
4.1 Utforma styrmedel som bidrar till lönsamma cirkulära affärsmodeller.	28
4.2 Utforma styrmedel som bidrar till ökat utbud och efterfrågan på cirkulära produkter, tjänster, återbruk och återvunna material.	29
4.3 Effektivisera miljötestningsprövningen, med bibehållet miljöskydd, för att snabba på utvecklingen och etableringen av hållbar produktion genom nya cirkulära innovationer och spjutspetstekniker.	30
4.4 Främja forskning, innovation och teknikutveckling inom bland annat materialåtervinning, digitalisering och spårbarhet för att underlätta för cirkulära affärsmodeller och ett mer effektivt och cirkulärt nyttjande av samhällets resurser.	30
4.5 Stärka innovations- och näringslivsklimatet så att fler cirkulära företag kan växa och erbjuda sina produkter och tjänster för såväl hemmamarknad som export.	31

Regeringens arbete med cirkulär ekonomi

Strategi för en cirkulär ekonomi

Det krävs en omställning av samhället för att vi ska kunna nå våra miljö- och klimatmål, trygga vår välfärd och näringslivets konkurrenskraft, samt uppnå de globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030.

Den 9 juli 2020 beslutade regeringen Cirkulär ekonomi – strategi för omställningen i Sverige (M2020/01133). Strategin för cirkulär ekonomi slår fast regeringens övergripande vision för en effektiv

resursanvändning i giftfria cirkulära flöden som ersätter jungfruliga material (primära resurser). Åtgärder och insatser för att genomföra visionen är nödvändiga för att nå miljö- och klimatmålen och de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. Ambitionen är att kunna staka ut tydliga och långsiktiga spelregler så att inriktningen är klar för det arbete som behöver göras för att ställa om till cirkulär produktion, konsumtion och affärsmodeller, samt giftfria och cirkulära materialkretslopp.

Vision:

Ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material.

Övergripande mål:

Omställningen till en cirkulär ekonomi ska bidra till att nå miljö- och klimatmålen, samt de globala målen i Agenda 2030.

För att samhället ska kunna ställa om till cirkulära flöden för resurser krävs genomgripande förnyelse och utveckling. Innovation är därför avgörande och behöver främjas längs hela värdekedjan. En bredd av lösningar behöver utvecklas inom flera olika politikområden för att möjliggöra den cirkulära ekonomin och undanröja hinder som hämmar utvecklingen. Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Sverige ska gå före och visa att en fossilfri värld är möjlig.

Klimatomställningen och omställningen till en cirkulär ekonomi leder till goda möjligheter till jobb

och företagande. Omställningen till en fossilfri och cirkulär ekonomi är avgörande både för att Sverige ska uppnå sina miljö- och klimatmål och de globala målen i Agenda 2030, samt för att bibehålla näringslivets konkurrenskraft globalt. Genom satsningar på innovation och företagande, baserat på cirkulära materialflöden och affärsmodeller, kan resurser användas effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätta jungfruliga material. Dessutom kan en utveckling av en resurseffektiv, giftfri, cirkulär och biobaserad ekonomi främjas, samtidigt som vi stärker de svenska företagens konkurrenskraft och minskar trycket på ekosystemen.

Fokusområden, utgångspunkter och prioriterade strömmar

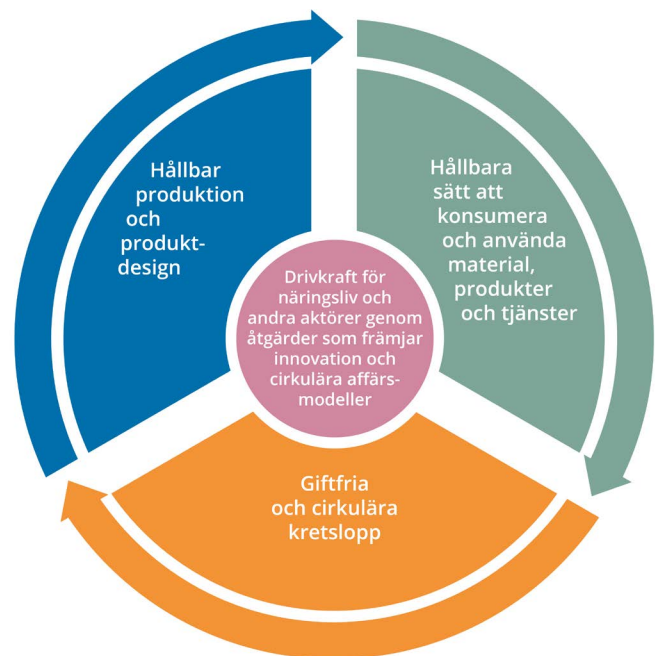
I strategin pekas fyra fokusområden ut, där åtgärder är av särskild vikt:

Fokusområde 1: Cirkulär ekonomi genom hållbar produktion och produkt-design

Fokusområde 2: Cirkulär ekonomi genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster

Fokusområde 3: Cirkulär ekonomi genom giftfria och cirkulära kretslopp

Fokusområde 4: Cirkulär ekonomi som drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller

Utgångspunkter

Viktiga utgångspunkter i omställningen till en cirkulär ekonomi i hela landet:

- Cirkulär ekonomi utvecklas inom EU och globalt.
- Innovation och innovativa företag gör Sverige till ett föregångsland.
- Avfall används som resurs i giftfria kretslopp.
- Giftfria kretslopp är en förutsättning för en cirkulär ekonomi.

Prioriterade strömmar i omställningen är

- plast
- textil
- livsmedel
- förnybara och biobaserade råvaror
- bygg- och fastighetssektorn
- innovationskritiska metaller och mineral.

Handlingsplanen – från ord till handling

Handlingsplanen utgår från strategin för cirkulär ekonomi och de fyra fokusområden som regeringen har slagit fast där. Handlingsplanen tar ett helhetsgrepp om alla fokusområden. För varje fokusområde utvecklas vad regeringen avser med inriktningen för arbetet. I handlingsplanen presenteras aktuella styrmedel och åtgärder som regeringen har beslutat eller har för avsikt att besluta. Det finns också åtgärder som beskriver centrala pågående processer inom EU eller globalt där Sverige driver, eller avser att driva, vissa frågor som är extra relevanta i omställning till cirkulär ekonomi. Vi befinner oss i början på omställningen och denna handlingsplan ska inte ses som hela lösningen, men den är ett steg på vägen.

Genom att återanvända och återvinna produkter, material och resurser kan vi behålla deras ekonomiska värde, samtidigt som vi kan minska uttaget av ny råvara, uppkomsten av avfall och spridningen av farliga ämnen. Omställningen till en cirkulär ekonomi och de åtgärder som vidtas syftar till att undanröja hinder, stärka konkurrenskraften, öka incitamenten och bidra till långsiktiga förutsättningar för den cirkulära samhällsomställning som redan pågår, men som behöver intensifieras ytterligare för att uppnå det övergripande målet som slås fast i strategin.

Regeringen konstaterar redan i strategin att det framöver kan behöva tas fram ytterligare handlingsplaner för att genomföra strategin för cirkulär ekonomi. Vidare kan även särskilda handlingsplaner eller strategier behöva tas fram för prioriterade områden eller strömmar som är särskilt relevanta för omställningen till en cirkulär ekonomi. Regeringen avser att utöver strategin för cirkulär ekonomi bland annat ta fram en elektrifieringsstrategi, en vattenstrategi och en nationell bioekonomistrategi som alla kompletterar strategin för cirkulär ekonomi. I det fortsatta arbetet med att genomföra strategin och handlingsplanen kommer ansvariga och berörda statliga myndigheter, kommuner och regioner, samt Delegationen för cirkulär ekonomi att spela en viktig roll.

Uppföljning av strategin och handlingsplanen kommer att redovisas i budgetpropositionen i likhet med uppföljningen av de nationella miljömålen eftersom strategin är ett verktyg för att nå flera av riksdagen beslutade mål.

Etappmål för omställningen till en cirkulär ekonomi

Sveriges nationella miljömål beslutades av riksdagen 1999. Miljömålen är utgångspunkten för hela samhällets arbete med miljöfrågor och ska vara vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål, samt preciseringar och ett antal etappmål. Generationsmålet är ett övergripande mål och innebär att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Etappmålen visar på tidsatta och prioriterade steg på vägen för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Miljömålsrådet, som består av myndighetschefer för strategiskt viktiga statliga myndigheter, har i uppgift att diskutera och föreslå fler åtgärder och ett intensifierat arbete på alla nivåer i samhället för att nå Sveriges miljömål.

Nedan anges de etappmål i miljömålssystemet som är särskilt relevanta i omställningen till en cirkulär ekonomi. Etappmålen följs upp och kan ge en indikation på att omställningen går i rätt riktning.

Befintliga etappmål

Etappmål för minskade utsläpp av växthusgaser

- Växthusgasutsläppen i Sverige i ESR-sektorn (där framförallt transport och jordbruk ingår) bör senast år 2030 vara minst 63 procent lägre än utsläppen år 1990. Högst åtta procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder.
- Växthusgasutsläppen i Sverige i ESR-sektorn bör senast år 2040 vara minst 75 procent lägre än utsläppen år 1990. Högst två procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder.

- Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. För att nå nettonollutsläpp får kompletterande åtgärder tillgodoräknas. Utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre än utsläppen år 1990.
- Växthusgasutsläppen från inrikes transporter (utom inrikes luftfart som ingår i EU:s utsläppshandelssystem, EU ETS) ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med år 2010.

Etappmål för återanvändning av förpackningar

Av de förpackningar som släpps ut på marknaden i Sverige för första gången ska andelen som är återanvändbara öka med minst 20 procent från 2022 till 2026 och med minst 30 procent från 2022 till 2030.

Etappmål för minskat matsvinn

- Matsvinnet ska minska så att det sammantagna livsmedelsavfallet minskar med minst 20 viktprocent per capita från 2020 till 2025.
- En ökad andel av livsmedelsproduktionen ska nå butik och konsument 2025.

Etappmål om kommunalt avfall

Senast 2025 ska förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall ha ökat till minst 55 viktprocent, 2030 till minst 60 viktprocent och 2035 ha ökat till minst 65 viktprocent.

Etappmål om bygg- och rivningsavfall

Förberedande för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av icke-farligt bygg- och rivningsavfall, med undantag av jord och sten, ska årligen fram till 2025 uppgå till minst 70 viktprocent.

Etappmål om matavfall

Senast 2023 ska minst 75 procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger sorteras ut och behandlas biologiskt så att växtnäring och biogas tas tillvara.

Nya etappmål

För att stärka arbetet med omställningen till en cirkulär ekonomi avser regeringen att på sikt komplettera miljömålssystemet så att det finns etappmål eller andra mål för strategins prioriterade strömmar (plast, textil, förnybara och biobaserade råvaror, livsmedel, bygg- och fastighetssektorn, inklusive bygg- och rivningsavfall, samt innovationskritiska metaller och mineral) där det bedöms lämpligt.

Miljömålsberedningen (M 2010:04) har fått i uppdrag att föreslå en samlad strategi för att minska klimatpåverkan från konsumtion. I uppdraget ingår att bereda frågan om mål för konsumtionsbaserade utsläpp. I uppdraget till Miljömålsberedningen ingår också att ta fram mål för flygets klimatpåverkan och bereda möjligheten till mål även för sjöfarten, samt att se över hur det klimatpolitiska ramverket kan få genomslag i offentlig upphandling. Uppdraget kompletterar bl.a. regeringens strategi för cirkulär ekonomi.

Fokusområde 1

Cirkulär ekonomi genom hållbar produktion och produktdesign

Fokusområde 1 handlar om hur cirkulär ekonomi kan uppnås genom hållbar och fossilfri produktion och produktdesign i hela landet. Utformningen av produkter och kompetens avseende hållbar produktion och produktdesign är avgörande för övergången till en cirkulär ekonomi, eftersom valen

i designfasen påverkar produktens livslängd och om komponenter och material kan användas igen med ett högt värde. Vilka material och kemikalier som används, liksom mängden av dessa, har också en direkt påverkan på produktens miljö- och klimatpåverkan.

Fokusområdet hållbar produktion och produktdesign inriktas på att:

- 1.1** Främja tydlig och lättillgänglig information om produkters innehåll, ursprung, miljöpåverkan och hur de kan återvinnas eller tas om hand.
- 1.2** Styra mot att produkter utformas för en lång livslängd, bland annat genom att de är lätta att återanvända och reparera, och på ett sätt som möjliggör materialåtervinning när de inte längre kan användas mer.
- 1.3** Främja ökad användning av giftfria återvunna material i nya produkter till exempel genom kvotplikter eller liknande.
- 1.4** Utveckla långsiktiga ekonomiska styrmedel utifrån principen om att förorenaren ska betala så att kostnaden för material och produkter även inkluderar kostnaden för miljö- och klimatbelastningen.
- 1.5** Stimulera utvecklingen av mer resurs- och energieffektiva produktionsprocesser.
- 1.6** Främja utvecklingen av Sveriges bioekonomi så att biobaserade, förnybara och hållbart producerade råvaror kan ersätta fossilbaserade råvaror i produkter och produktionsprocesser.
- 1.7** Främja utvecklingen av standarder som understödjer en resurseffektiv cirkulär och giftfri produktdesign.

1.1 Främja tydlig och lättillgänglig information om produkters innehåll, ursprung, miljöpåverkan och hur de kan återvinnas eller tas om hand.

Genom att tillhandahålla information till producenter, underleverantörer, tjänsteleverantörer, konsu-

menter och avfallsaktörer avseende produkter, blir det möjligt att effektivisera resursanvändningen och förlänga materialets värde. Även information om kemikalier i varor och deras innehåll av särskilt farliga ämnen kan förbättras för att bidra till giftfria och resurseffektiva kretslopp och därmed högkvalitativa sekundära råvaror.

Åtgärder

1.1.1 Produktpass för bättre kunskap

Regeringen avser att inom ramen för EU-arbetet verka för att s.k. produktpass blir verklighet. Det finns ett behov av insatser för att aktivt delta i och påverka den utveckling som sker inom EU, t.ex. öka kunskapen om förutsättningarna för att införa produktpass. Det är också viktigt att produktpassen får en utformning som stämmer med den fria rörligheten för varor och gemensamma principer för internationell handel. Bättre kunskap om produkter, som information om de material som ingår i produkter och hur de kan repareras eller återvinnas, underlättar för producenter och aktörer i avfallsledet att hantera produkter på ett hållbart sätt. Informationen kan också utgöra underlag för lättillgänglig information riktad till konsumenter.

1.1.2 Informationskrav för producenter av vissa plastprodukter

Sverige har som ett led i genomförandet av engångsplastdirektivet för avsikt att införa krav på producenter av flera slags engångsprodukter och förpackningar att lämna information till konsumenter om hur produkten ska hanteras när den blir avfall, om de negativa miljöeffekter som nedskräpning eller annat olämpligt bortskaffande av produkten ger upphov till och om de negativa effekterna på avloppsnätet om produkten spolats ned i avloppet.

1.1.3 Klimatdeklarationer för nya byggnader

Regeringen har föreslagit att en ny lag om klimatdeklaration för byggnader införs. Lagen väntas träda i kraft i januari 2022. Klimatdeklarationen innebär att en ny byggnads klimatpåverkan ska redovisas, vilket främjar ett cirkulärt och bio-baserat byggande. Byggherren ansvarar för att upprätta och lämna in en klimatdeklaration till den ansvariga myndigheten när en ny byggnad uppförs. Kommunens byggnadsnämnd får meddela slutbesked först när byggherren har lämnat in en klimatdeklaration.

1.1.4 En ny byggproduktförordning i EU

Kommissionen planerar att presentera en revidering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv

89/106/EG (byggproduktförordningen) i slutet av 2021. En fråga som diskuteras inom EU är krav på redovisning av information om produkters innehåll vilket främjar giftfria kretslopp, minimerad klimatpåverkan och cirkulär ekonomi inom byggsektorn. Inom EU diskuteras även de möjligheter som digitalisering innebär för att underlätta hanteringen av information och minska kostnader för att genomföra en cirkulär ekonomi inom byggsektorn.

1.1.5 Material i kontakt med livsmedel

Sverige driver frågan om att EU med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1935/2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel införa specifika regler för papp och kartong samt att fasa ut särskilt farliga ämnen i dessa produktkategorier. Regeringen har dessutom beslutat om lagrådsremissen Material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel som innehåller förslag om att bl.a. införa ett nationellt förbud mot PFAS-ämnen i material och produkter som är tillverkade av papp och kartong avsedda att komma i kontakt med livsmedel.

1.1.6 SCIP-databasen – information om särskilt farliga ämnen i varor

Sverige har länge drivit frågan om behov av information om kemikalier i varor för att underlätta för materialåtervinning i giftfria kretslopp. Som ett resultat av bl.a. detta infördes krav i EU-direktivet om avfall om att inrätta en SCIP-databas (Substances of Concern In articles as such or in complex objects (Products)) som ett EU-gemensamt verktyg för att samla kunskap om varors innehåll av särskilt farliga ämnen. Från och med januari 2021 kommer de företag som sätter varor som innehåller särskilt farliga ämnen på marknaden att behöva rapportera detta till Europeiska kemikaliemyndigheten (ECHA).

1.2 Styra mot att produkter utformas för en lång livslängd, bl.a. genom att de är lätta att återanvända och reparera, och på ett sätt som möjliggör materialåtervinning när de inte längre kan användas mer.

Produkters utformning är avgörande för produktens miljöpåverkan och användningsområde, livslängd och materialets värde när produkten blir avfall. Detta avgör möjligheterna att kunna materialåtervinna den så enkelt som möjligt i giftfria kretslopp.

Åtgärder

1.2.1 Förbud mot sugrör och engångsbestick i plast samt muggar och matlådor i frigolit

Onödiga artiklar av plast, samt plastmaterial som inte är materialåtervinningsbara eller som är problematiska på annat sätt, ska förbjudas och ersättas med flergångsprodukter eller engångsprodukter i andra mer hållbara material. Regeringen utreder hur det förbud mot vissa plastprodukter som har beslutats inom EU ska genomföras.

1.2.2 Satsning om giftfritt från början

Regeringen har beslutat om ökade medel till kemikaliearbetet i budgetpropositionen för 2021 och gett Kemikalieinspektionen (KemI) i uppdrag att under 2021 och 2022 stärka arbetet för en giftfri cirkulär ekonomi både nationellt, inom EU och globalt genom särskilda insatser för att varor och produkter blir giftfria från början, det vill säga redan i design- och produktionsledet. I uppdraget ingår bl.a. att KemI även ska utveckla tillsynen för att kunna hantera de utmaningar som framför allt är kopplade till e-handel och gränsdragningen mellan avfalls- och kemikalielagstiftningen. KemI ska också stärka information och vägledning kring användningen av återvunnen råvara, särskilt det som avser att minska risker med farliga ämnen och utfasning av särskilt farliga ämnen i olika sammanhang och för olika materialslag för att bidra till en giftfri cirkulär ekonomi. I denna del ska KemI samarbeta med Naturvårdsverket.

1.2.3 Ekodesign för en cirkulär ekonomi

Regeringen kommer att verka för att det europeiska arbetet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter (ekodesigndirektivet) utvecklas i en cirkulär riktning. Statens energimyndighet har tillsammans med Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och Elsäkerhetsverket fått i uppdrag att utarbeta förslag och vara pådrivande när det gäller resurseffektivitet i arbetet med utveckling av ekodesigndirektivets och energimärkningsförordningens produktförordningar. Detta kan handla om att ställa krav på att produkter är lätta att reparera eller materialåtervinna. För att bidra till att nå målen om energieffektivisering är det även viktigt att stärka policyarbete och marknadskontroll för ekodesign och energimärkning.

Regeringen har därför föreslagit en resursförstärkning till Statens energimyndighet i budgetpropositionen för 2021 för att kunna genomföra dessa uppgifter.

1.2.4 Sverige är pådrivande i EU:s produkt-policyramverk för cirkulär ekonomi

Sverige kommer att verka för att regelverken inom EU ska sikta mot giftfria materialcykler, ytterligare och bredare krav på produktdesign som bidrar till cirkulär ekonomi, ökad användning av återvunnet material med hög kvalitet i produkter, att tillgång till produktinformation som stödjer en cirkulär ekonomi finns och att cirkulära affärsmodeller för återanvändning, återtillverkning (re-make) och återvinning stöds och möjliggörs. EU-kommissionen avser att föreslå gemensamma regler på EU-nivå för detta under 2021.

1.2.5 EU:s textilstrategi

Sverige verkar för att en ambitiös textilstrategi som hanterar hela värdekedjan tas fram inom EU. Textil är en prioriterad materialström både i den svenska strategin för cirkulär ekonomi och i EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi eftersom en förändrad hantering genom hela livscykeln är nödvändig för att minska dess omfattande negativa miljö- och klimatpåverkan.

1.2.6 Global överenskommelse för plast

Sverige är aktivt i arbetet med att utforma och få en global överenskommelse om plast på plats för att förebygga och minska utsläpp av plastavfall och mikroplaster. Plastavfallet ska hanteras på ett miljömässigt sätt i cirkulära kretslopp i stället för att skräpa ned i haven. Målet är att materialet kan användas mer effektivt samtidigt som miljöpåverkan på havet, stränderna och djurlivet minskar.

1.3 Främja ökad användning av giftfria återvunna material i nya produkter till exempel genom kvotplikter eller liknande.

Användningen av återvunnet material som uppfyller höga och likvärdiga krav för säkerhet och kvalitet behöver öka. För att främja detta kan krav på att en viss mängd återvunnen råvara ingår i produkten (kvotplikt) eller liknande införas. Förutsättningarna för detta kan se olika ut för olika material respektive produkter. Utgångspunkten är att ekosystemens gränser ska respekteras.

Åtgärder

1.3.1 Krav på användning av återvunnen PET i dryckesförpackningar införs

Regeringen avser att införa krav på att minst 30 procent återvunnen plast ska ingå i dryckesflaskor av plast i dagens retursystem i enlighet med kraven i EU:s engångsplastdirektiv.

1.3.2 Uppdrag att föreslå vilka produkter som kan vara relevanta för kvotplikt

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att under 2021 lämna förslag på produktgrupper eller materialflöden där kvotplikter för användningen av återvunnen råvara skulle vara lämpliga att införa för att främja omställningen till en cirkulär ekonomi.

1.4 Utveckla långsiktiga ekonomiska styrmedel utifrån principen om att förorenaren ska betala så att kostnaden för material och produkter även inkluderar kostnaden för miljö- och klimatbelastningen.

Principen om att förorenaren betalar innebär att den som orsakar skador i miljön ska betala de samhällsekonomiska kostnader som uppstår. I en cirkulär ekonomi innebär det att kostnaden även ska ta hänsyn till att produkter och material kan användas flera gånger, dvs. inte bara en cykel vilket en livscykelanalys vanligen bygger på.

Åtgärder

1.4.1 Statsstödsreglerna reformeras och miljö- och klimatskadliga stöd fasas ut

Regeringen avser att verka för att EU:s regler för statsstöd reformeras så att de bidrar till omställningen till ett fossilfritt samhälle och genomförandet av Parisavtalet, vilket också är relevant i omställningen till en cirkulär ekonomi. Regeringen avser därmed att arbeta för att det framtida statsstödsregelverket, utan att rubba dess grundprinciper, möjliggör för medlemsstaterna att använda åtgärder som innebär offensiva satsningar på klimatområdet. Det innebär också att regeringen avser att arbeta för att miljö- och klimatskadliga stöd ska fasas ut. Det nya regelverket planeras att finnas på plats i slutet av 2021.

1.4.2 En omfattande skattereform och kraftfull grön skatteväxling genomförs

Regeringen avser att genomföra en omfattande skattereform. Reformen ska bl.a. öka sysselsättningen och antalet arbetade timmar med sänkt skatt på jobb och företagande, bidra till att klimat- och miljömål nås, samt stärka Sveriges konkurrenskraft och långsiktigt trygga välfärden. Regeringen ska även genomföra en kraftfull grön skatteväxling med höjda miljöskatter som växlas mot sänkt skatt på jobb och företagande. Målet är att den ska omsluta minst femton miljarder kronor inklusive de förslag som genomförs i vårändringsbudgeten 2019 och de förslag som genomförs i skattereformen.

1.5 Stimulera utvecklingen av mer resurs- och energieffektiva produktionsprocesser

Med den digitala och tekniska utvecklingen finns möjligheten att kontinuerligt utveckla produktionsprocesserna så att de blir mer resurs- och energieffektiva, och samtidigt bidrar till att minska klimatutsläppen.

Åtgärder

1.5.1 Industriklivet breddas och förstärks

Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2021 att Industriklivet breddas ytterligare för att även stödja strategiskt viktiga insatser inom industrin som bidrar till klimatomställningen, som investeringar i produktion av biodrivmedel, vätgas och batterier, såväl som kemisk återvinning av plast och andra återvinningsanläggningar. För att nå klimatmålen krävs omfattande investeringar i nya innovativa och tekniskskiftande lösningar som ofta inte är kommersialiserade. Industrin spelar en viktig roll inte bara genom att minska sina egna utsläpp utan också genom att t.ex. framställa förnybara produkter som kan ersätta fossila och därigenom bidra till en cirkulär och biobaserad ekonomi.

1.5.2 Klimatklivet stärks och förlängs

För att minska klimatutsläppen i hela landet och bidra till en grön återhämtning har regeringen i budgetpropositionen för 2021 föreslagit att Klimatklivet förstärks och förlängs. Klimatklivet är ett stöd till lokala och regionala investeringar som minskar utsläppen av koldioxid och andra gaser som påverkar klimatet. Andra önskade effekter är

spridning av ny teknik, marknadsintroduktion, bättre hälsa och sysselsättning, samt att andra miljömål än Begränsad klimatpåverkan påverkas positivt. Satsningarna på Klimatklivet kan bidra till en grön återhämtning genom att minska utsläppen och samtidigt skapa jobb, vilket också bidrar till omställningen till en cirkulär ekonomi.

1.5.3 En hållbar värdekedja för batterier

Regeringen ska vara pådrivande för att det nya EU-regelverket för batterier ska bidra till en cirkulär produktion av batterier med en hög materialåtervinningsgrad och utfasning av skadliga kemikalier. Arbetet berör många delar av samhället och näringslivet.

1.5.4 Uppdrag om hållbar batteriproduktion

Regeringen har gett Statens energimyndighet, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning, SGU, i uppdrag att under 2021 och 2022 utveckla myndighetssamverkan för att stödja utvecklingen av verksamheter i Sverige som kan utgöra delar av en hållbar och konkurrenskraftig värdekedja för batterier i EU. Detta kan bidra till en hållbar, konkurrenskraftig och resurseffektiv batteriproduktion som har låga utsläpp av växthusgaser och som inte innebär spridning av farliga ämnen till miljön.

1.6 Främja utvecklingen av Sveriges bioekonomi så att biobaserade, förnybara och hållbart producerade råvaror kan ersätta fossilbaserade råvaror i produkter och produktionsprocesser.

Hållbart producerade förnybara och biobaserade råvaror kan ersätta fossila alternativ i många tillämpningar, vilket är betydelsefullt för en växande cirkulär och biobaserad ekonomi. Även biobaserade material bör användas resurseffektivt och cirkulärt.

Åtgärder

1.6.1 Industriutsläppsdirektivet (IED)

Sverige avser att verka för att Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnande åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar), IED, kompletteras med krav för att främja en omställning till cirkulär ekonomi. IED:s huvudsakliga syfte är

att minska industrins påverkan på människors hälsa och miljön. Detta ska bland annat ske genom en integrerad tillståndsprövning där den centrala utgångspunkten är att bästa tillgängliga teknik (Best Available Technology, BAT) ska tillämpas. Under kommande år kommer EU-kommissionen att genomföra en översyn av IED, ett förslag till reviderat direktiv förväntas presenteras i december 2021.

1.6.2 Verktyg för planering för att minska klimatpåverkan

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att undersöka möjligheterna att ta fram ett verktyg för att kunna bedöma planförslags klimatpåverkan vid planläggning enligt plan- och bygglagen (2010:900). Uppdraget är en av åtgärderna i regeringens klimatbehandlingsplan och syftar till att se över möjligheterna att stärka kommuners och regioners mandat och verktyg för att minska sin klimatpåverkan. Det långsiktiga målet är att bidra till att de nationella och globala klimatmålen om minskade utsläpp nås.

1.7 Främja utvecklingen av standarder som understödjer en resurseffektiv cirkulär och giftfri produktdesign.

Standarder säkerställer att de varor och tjänster som vi använder är tillförlitliga och uppfyller de krav som ställs på dem, liksom att de tar hänsyn till miljön och vår säkerhet exempelvis. Regelverk om produkter och produktionsprocesser kan tillämpas på ett mer effektivt sätt genom att standarder utvecklas för att främja den cirkulära ekonomin.

Åtgärder

1.7.1 Inriktning på standardiseringsarbetet

Regeringen har i riktlinjebrevet till Sveriges Standardiseringsförbund beslutat att förbundet ska bidra till genomförandet av regeringens exportstrategi respektive strategi för cirkulär ekonomi och därvid särskilt beakta hur standardisering kan användas för att främja omställningen till en resurseffektiv, cirkulär och giftfri produktdesign och cirkulär ekonomi i stort, samt även för att främja svensk export. Standardiseringsförbundet ska också uppmärksamma och verka för kompetenshöjning hos relevanta myndigheter om standardiseringens möjligheter och förutsättningar på nationell och internationell nivå. Det ska inom standardiseringen på europeisk nivå bidra till

genomförandet av den gröna omställningen och hållbar återhämtning i linje med EU:s gröna giv, inklusive omställning till en resurseffektiv, giftfri och cirkulär ekonomi och övrig klimatomställning.

Fokusområde 2

Cirkulär ekonomi genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster

Fokusområde 2 handlar om hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster i hela landet. Hållbara konsumtionsmönster är en viktig del i att minska klimatutsläppen och annan miljöpåverkan. Att återanvända produkter,

hyra, dela eller leasa i stället för att köpa nytt kan bidra till en mer hållbar konsumtion och minskade utsläpp av växthusgaser, bl.a. genom att produkterna används längre och mer effektivt.

Fokusområdet hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster inriktas på att:

- 2.1 Förbättra konsumentinformationen för att underlätta för den enskilde konsumenten att göra hållbara och cirkulära val i vardagen.
- 2.2 Se över hur en delningsekonomi med cirkulära affärsmodeller som syftar till en ökad livslängd, återanvändbarhet och reparerbarhet hos produkter kan främjas, samtidigt som konsumenternas intressen tillgodoses.
- 2.3 Skapa förutsättningar för ett större utbud och efterfrågan av tjänster för återanvändning, reparation och delningstjänster.
- 2.4 Göra det enkelt och lönsamt för näringsidkare och privatpersoner att dela, reparera och återanvända produkter.
- 2.5 Bidra till resurseffektivitet, återvinning och cirkulära affärsmodeller genom offentlig upphandling.

2.1 Förbättra konsumentinformationen för att underlätta för den enskilde konsumenten att göra hållbara och cirkulära val i vardagen.

Konsumenter kan bidra till en miljömässigt mer hållbar konsumtion genom att ändra sina beteenden. Ofta upplever de dock hinder som brist på användbar information.

Åtgärder

2.1.1 Användbar information till konsumenterna om cirkulär ekonomi

Konsumentverket spelar en viktig roll för att främja omställningen till en cirkulär ekonomi genom att i samverkan med andra statliga myndigheter och andra aktörer tillhandahålla information som underlättar för den enskilde konsumenten att göra hållbara val och bidra till en cirkulär ekonomi.

Regeringen har i regleringsbrevet för 2021 infört ett återrapporteringskrav om att Konsumentverket ska redovisa hur myndigheten inom sitt verksamhetsområde har arbetat för att bidra till en cirkulär ekonomi.

2.1.2 Kommunerna spelar en viktig roll för att bidra till förebyggande av avfall

Regeringen anser att kommunerna har en viktig roll för att informera medborgarna om förebyggande av avfall. Regeringen har därför beslutat (prop. 2019/20:156) att möjliggöra att kommunerna ska kunna använda renhållningsavgiften för att finansiera avfallsförebyggande åtgärder.

2.1.3 Vägledning om lätta fordons energianvändning

Regeringen har gett Statens energimyndighet i uppdrag att analysera möjligheten att förbättra vägledningen till konsumenter om lätta fordons energianvändning och koldioxidutsläpp vid försäljning och marknadsföring. I uppdraget ingår att ta fram ett förslag på en vägledning, exempelvis i form av en märkning, som väger in energianvändning och koldioxidutsläpp, och som tar hänsyn till fordonets hela livscykel.

2.2 Se över hur en delningsekonomi med cirkulära affärsmodeller som syftar till en ökad livslängd, återanvändbarhet och reparerbarhet hos produkter kan främjas, samtidigt som konsumenternas intressen tillgodoses.

Delningsekonomi, som innebär att privatpersoner hyr ut, lånar och samäger tillgångar eller erbjuder tjänster, kan vid sidan av ökad valfrihet innebära goda möjligheter att nyttja resurser mer effektivt.

Åtgärder

2.2.1 Identifiera hinder för hållbar konsumtion

Konsumenterna har varierande förutsättningar att agera i enlighet med sina egna avsikter att konsumera hållbart. Andra aktörers agerande kan ha stor påverkan på förutsättningarna. Regeringen har gett Konsumentverket i uppdrag att identifiera hinder för hållbar konsumtion. Myndigheten ska även identifiera för- och nackdelar med olika typer av åtgärder för att motverka dessa hinder.

2.2.2 EU-lagstiftning om internetplattformars ansvar m.m.

Regeringen har undertecknat en deklARATION om en europeisk molntjänstfederation, European Cloud Federation. EU-arbete pågår om ett lagstiftningspaket som bland annat ska stärka ansvaret för internetplattformar och andra leverantörer av informationssamhällets tjänster, skydda grundläggande rättigheter och göra det enklare för företag att expandera på den digitala inre marknaden. Digitala tjänster via internetplattformar kan innebära stora möjligheter i omställningen till en cirkulär ekonomi eftersom det kan innebära att digitala lösningar kan användas i stället för fysiska produkter.

2.3 Skapa förutsättningar för ett större utbud och efterfrågan av tjänster för återanvändning, reparation och delningstjänster.

Mycket av den cirkulära ekonomin handlar om att bättre ta vara på olika resurser genom exempelvis återanvändning, reparation och delningstjänster. För att dessa tjänster ska kunna bidra till att ytterligare stärka omställningen till en cirkulär ekonomi behöver både utbudet och efterfrågan på marknaden öka. Det handlar om att införa styrmedel för att främja cirkulära affärsmodeller ur ett företagsperspektiv och om att skapa incitament för en användning av dessa tjänster som leder till miljönytta.

Åtgärder

2.3.1 Främjande av motorfordonspooler

Regeringen bereder förslagen i betänkandet Motorfordonspooler – på väg mot ökad delning av motorfordon (SOU 2020:22) från Bilpoolsutredningen. Utredningen föreslår att kommunerna ska ges möjlighet att genom lokala trafikföreskrifter reservera parkeringsplatser för delningsfordon på allmän platsmark.

2.3.2 Uppdrag om omvandling av lokaler till bostäder

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att se över förutsättningarna för att omvandla lokaler till bostäder så att det befintliga fastighetsbeståndet kan användas på bästa sätt. Uppdraget syftar till att främja en flexibel användning av fastighetsbeståndet, vilket bl.a. är viktigt ur ett hållbarhetsperspektiv och för att skapa fler bostäder för unga vuxna och studenter.

2.3.3 Strategi för minskad klimatpåverkan från konsumtion

Regeringen har beslutat att Miljömålsberedningen (M 2010:04) får i tilläggsuppdrag att föreslå en samlad strategi för att minska klimatpåverkan från konsumtion i syfte att nå en klimatomålig hållbar konsumtion på ett kostnadseffektivt och samhälls-ekonomiskt effektivt sätt. I uppdraget ingår bl.a. att bereda frågan om mål för konsumtionsbaserade klimatpåverkande utsläpp och att se över hur det klimatpolitiska ramverket kan få genomslag i offentlig upphandling, med fokus på upphandlingar med stor klimatpåverkan, samt på kostnads-effektivitet och samhälls-ekonomisk effektivitet. Den klimateffekt som svensk export av varor och tjänster ger jämfört med produktion i andra länder ska analyseras, beskrivas och synliggöras.

2.4 Göra det enkelt och lönsamt för näringsidkare och privatpersoner att dela, reparera och återanvända produkter.

Delningsekonomi, som innebär att varor och tjänster delas på olika sätt, kan ge ökad valfrihet och bidrar till större möjligheter att nyttja resurser hållbart. För att ställa om utbud och efterfrågan av varor och tjänster till mer cirkulära affärsmodeller behövs insatser och styrmedel som främjar sådana affärsmodeller och gör dessa både lönsamma och enkla att använda.

Åtgärder

2.4.1 Vidgat rutavdrag för ökad återanvändning

Regeringen har i budgetpropositionen för 2021 föreslagit att rutavdraget ska utvidgas till att bl.a. omfatta transport av bohag till andrahandsbutiker, loppmarknader och liknande där bohaget kan komma till återanvändning.

2.4.2 Skatteavdrag för ökad återanvändning

Regeringen avser att införa ett s.k. hyberavdrag liksom möjligheter att skattefritt upp till ett visst belopp hyra ut lösöre som bil, kläder, verktyg eller möbler.

2.4.3 Återrapporteringskrav till Vinnova om vad myndigheterna gjort för att bidra till omställningen till en cirkulär ekonomi

Regeringen har beslutat att Vinnova enligt regleringsbrevet för 2021 ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att bidra till omställningen till en cirkulär ekonomi. Myndigheten är viktig genom att den kan bidra till att företag och andra aktörer genom ökad innovation och cirkulära affärsmodeller kan bidra och vara en del av omställningen till en mer cirkulär ekonomi.

2.4.4 Lägre skatt vid underhåll och reparation

För att förändra konsumtionsmönstren av varor och tjänster och förlänga livslängden på varor genom att stimulera underhåll och reparation har mervärdes-skatten sänkts från 25 procent till 12 procent för reparationer av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne. Dessutom har en skattereduktion för reparation och underhåll av vitvaror som utförs i bostaden införts.

2.5 Bidra till resurseffektivitet, återvinning och cirkulära affärsmodeller genom offentlig upphandling.

Offentlig upphandling är ett viktigt verktyg i omställningen till cirkulär ekonomi eftersom den bl.a. kan bidra till en stor efterfrågan på återanvända produkter och återvunna material. Att inte köpa en vara kan oftast vara det mest cirkulära vilket lyfter vikten av att förlänga livslängden på upphandlade produkter.

Åtgärder

2.5.1 Cirkulär offentlig upphandling

Regeringen har gett Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att under 2020 se över hur strategisk upphandling kan främja en cirkulär ekonomi genom hela inköpsprocessen. En viktig aspekt i arbetet är hur återanvändningsgraden kan öka.

2.5.2 Insatser för att öka andelen cirkulär och fossilfri upphandling

Upphandlingsmyndigheten ska enligt sitt regleringsbrev för 2021 redovisa hur myndigheten har arbetat för att främja att offentlig upphandling används och bidrar till att nå Sveriges klimat- och miljömål och

bidra till att öka takten i omställningen till en fossilfri och mer cirkulär ekonomi. Myndigheten ska också redovisa vilka övriga åtgärder den har vidtagit för att öka andelen cirkulär och fossilfri upphandling.

2.5.3 Uppdrag att stimulera etableringen av ändamålsenliga inköpsorganisationer

Staten, kommuner och regioner köper in varor och tjänster för närmare 800 miljarder kronor varje år. Det är inköp som kan användas för att åstadkomma en bättre samhällsservice och bidra till en hållbar utveckling. Regeringen ger därför Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att verka för en ändamålsenlig styrning och organisation av inköp i staten, kommuner och regioner, samt följa upp denna utveckling.

2.5.4 Minskad klimatpåverkan vid upphandling av bygg-, anläggnings- och fastighetsentreprenader

Regeringen har beslutat att Upphandlingsmyndigheten tillsammans med Boverket under 2020 och 2021 ska utveckla och komplettera Upphandlingsmyndighetens stöd för att på ett kostnadseffektivt sätt främja en minskad klimatpåverkan under hela livscykeln inom bygg-, anläggnings- och fastighetsområdet vid offentlig upphandling (Fi2019/01139 delvis och Fi2020/01192).

Fokusområde 3

Cirkulär ekonomi genom giftfria och cirkulära kretslopp

Fokusområde 3 handlar om giftfria och cirkulära kretslopp i hela landet. För att övergången till en mer cirkulär ekonomi ska lyckas behöver åter-

användning och andra cirkulära lösningar öka, vilket skulle minska avfallsmängden.

Fokusområdet giftfria och cirkulära kretslopp inriktas på att:

- 3.1** Främja återanvändning av produkter framför materialåtervinning och annan avfallshantering.
- 3.2** Styra mot att fossila råvaror ersätts av förnybara och biobaserade råvaror, utan att biologisk mångfald och övriga ekosystemtjänster påverkas negativt.
- 3.3** Utveckla utsorteringen av avfall så att mer avfall kan materialåtervinnas.
- 3.4** Underlätta för hushåll och verksamheter att enkelt kunna göra sig av med allt sitt källsorterade avfall.
- 3.5** Främja utbyggnaden av en väl utvecklad kapacitet för materialåtervinning som kan hantera det källsorterade avfallet i Sverige.
- 3.6** Styra mot att avfallet hanteras i giftfria och resurseffektiva kretslopp och att utbud och efterfrågan samt användningen av högkvalitativa sekundära råvaror ökar.
- 3.7** Användningen av särskilt farliga ämnen i varor förbjuds samtidigt som riskerna med andra farliga ämnen omhändertas.
- 3.8** Ställa höga krav på giftfrihet för såväl återvunnet material som jungfrulig råvara.
- 3.9** Se till att det finns information om innehåll av problematiska ämnen i varor och material för att underlätta en säker materialåtervinning.
- 3.10** Förbättra kunskapen om materialflöden i samhället.

3.1 Främja återanvändning av produkter framför materialåtervinning och annan avfallshantering.

För att minska miljö- och klimatpåverkan från resursanvändningen är det viktigt att omställningen till en cirkulär ekonomi inte enbart fokuserar på att

det som blir avfall återvinns. En lika viktig, om inte viktigare, aspekt är att material och produkter, som har utvunnits, producerats och tillverkats, används på ett effektivt sätt under en längre tid innan de blir till avfall. Genom att förlänga livslängden på produkter och främja en effektiv användning minimeras mängden avfall.

Åtgärder

3.1.1 Krav om avfallsförebyggande för statliga myndigheter i miljöledningsförordningen

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att se över förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter. Uppdraget syftar till att förtydliga statliga myndigheters ansvar att i sin roll som upphandlande myndigheter och enheter i den offentliga förvaltningen styra marknaden mot giftfria, avfallssnåla och cirkulära produkter, tjänster och affärsmodeller samt att förebygga avfall i sin verksamhet.

3.1.2 Ökad resurshushållning i byggsektorn

Regeringen har gett Boverket ett uppdrag om god inomhusmiljö för att identifiera och utreda systematiska fel inom byggandet och utbredda skador i byggnadsbeståndet, som kan påverka människors hälsa eller säkerhet. Det är ett stort svinn av material och mycket energi som går åt för att åtgärda alla byggsador. Uppdraget syftar till att öka resurseffektiviteten av dessa material.

3.1.3 Informationskrav och skatt på plastbärkassar

Försäljningen av plastbärkassar har minskat efter att krav på information som ska minska förbrukningen av plastbärkassar och skatt på plastbärkassar har införts. Förutom att ytterligare öka takten i att nå förbrukningsmålen i Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall (förpackningsdirektivet) har syftet också varit att initiativen ska bidra till mindre nedskräpning och spridning av mikroplaster. Skatten på plastbärkassar väntas samtidigt resultera i ökad användning av pappersbärkassar och flegångskassar.

3.1.4 Kartläggning av farliga ämnen i varor och produkter

Regeringen har gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att kartlägga farliga ämnen som finns i varor och kemiska produkter och som ännu inte är begränsade i EU:s kemikalielagstiftning. För att åtgärder för farliga ämnen ska kunna prioriteras, så måste det finnas kunskap om var de finns.

3.1.5 Nya etappmål för att minska uppkomsten av avfall

Regeringen har beslutat om nya etappmål för att förebygga avfall. Det handlar om nya etappmål om förebyggande av matsvinn och om främjande av användning av återanvändbara förpackningar.

3.2 Styra mot att fossila råvaror ersätts av förnybara och biobaserade råvaror, utan att biologisk mångfald och övriga ekosystemtjänster påverkas negativt.

Hållbart producerade förnybara och biobaserade råvaror kan ersätta fossila alternativ i många tillämpningar, vilket är betydelsefullt för en växande cirkulär och biobaserad ekonomi. Även biobaserade material bör användas resurseffektivt och cirkulärt.

Åtgärder

3.2.1 Formas arbete med forskning om hållbar utveckling av den gröna och blå biobaserade ekonomin stärks

Regeringen anser att det behövs en forsknings-satsning som kan bidra till att den cirkulära och biobaserade ekonomin utvecklas i de gröna och blå näringarna (från jord, skog och vatten). I propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60) avsätter regeringen medel till forskning och innovation inom nya biobaserade material, inklusive teknologi som medför lönsamhet i tillvaratagande av restströmmar. Forsknings-satsningen på skogsråvaror och biomassa som presenterades i den forskningspolitiska propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) fortsätter och breddas till forskning och innovationsverksamhet för hållbar utveckling av den gröna och blå biobaserade ekonomin, inklusive nya varor, tjänster, återbruk och konsumtion.

3.2.2 Ytterligare styrmedel för att främja vissa biodrivmedelsanläggningar

Regeringen har gett i uppdrag åt Statens energimyndighet att analysera behovet av ytterligare styrmedel för att främja biodrivmedelsanläggningar med teknik som befinner sig bortom demonstrationsnivå, och där kostnaden för den första fullskaliga produktionsanläggningen är för hög för att drivmedlet ska vara konkurrenskraftigt.

3.2.3 Fortsatt produktionsstöd till biogas

Biogas kan bidra till omställningen från ett fossilberoende till ett fossilfritt samhälle. För att öka produktionen av biodrivmedel och stärka producenternas konkurrenskraft föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2021 att biogasstödet förlängs tillfälligt för 2021 för detta ändamål. Regeringen har remitterat Biogasutredningens betänkande Mer biogas! För ett hållbart Sverige (SOU 2019:63) och avser att återkomma med förslag på området.

3.3 Utveckla utsorteringen av avfall så att mer avfall kan materialåtervinnas.

En förutsättning för att avfall ska kunna användas som en resurs genom materialåtervinning är att avfallet sorteras inför den fortsatta hanteringen. Rena fraktioner skapar möjligheter för högre kvalitet på det material som ska återvinnas.

Åtgärder

3.3.1 Förbättrad servicenivå för grovavfall

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att under 2021 föreslå hur kraven på insamlingen av grovavfall, inklusive möbler, kan förtydligas och förbättras för att bidra till en cirkulär ekonomi. Syftet är att förbättra servicenivån för hushållen och bidra till att mer grovavfall kan förberedas för återanvändning och materialåtervinning.

3.3.2 Bättre insamling av farligt avfall

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att under 2021 föreslå hur kraven på separat insamling av farligt avfall från hushåll och verksamheter ska se ut och hur servicenivån för hushåll kan förbättras. Syftet är att genomföra kraven i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv (avfallsdirektivet), samt att förenkla för hushållen att lämna sitt farliga avfall så att detta avfall kan omhändertas på ett miljömässigt sätt.

3.3.3 Nytt etappmål för matavfall

Regeringen har beslutat om ett nytt etappmål för matavfall. Det syftar till att öka utsorteringen av matavfall från hushåll, storkök, butiker och restauranger och att det ska behandlas biologiskt så att växtnäring och biogas tas tillvara.

3.3.4 Krav på utsortering och materialåtervinning av matavfall och trädgårdsavfall

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att bl.a. se över och föreslå hur krav på utsortering och materialåtervinning av matavfall och trädgårds- och parkavfall (tillsammans så kallat bioavfall) bör se ut i Sverige för att främja en mer resurseffektiv hantering av denna avfallsström.

3.3.5 Utredning om pantsystem på småelektronik

Regeringen har tillsatt en utredning som ska ge förslag på hur ett pantsystem för småelektronik, som mobiler eller läsplattor, kan se ut. Syftet med utredningen är att öka insamlingen och återvinningen av elavfall och på så sätt bidra till giftfria, resurseffektiva kretslopp och en cirkulär ekonomi.

3.4 Underlätta för hushåll och verksamheter att enkelt kunna göra sig av med allt sitt källsorterade avfall.

Det måste vara lätt att göra rätt när hushåll och verksamheter ska lämna ifrån sig sitt avfall. Viktiga aspekter för att underlätta är att det är rationella system med en hög servicegrad och tydlig information.

Åtgärder

3.4.1 Förbättrad insamling av skrotbilar

Enligt regeringens förslag i budgetpropositionen för 2021 blir det möjligt att använda anslaget för sanering och återställning av förorenade områden för omhändertagande av övergivna och uttjänta fordon som utgör en risk för miljön. Om skrotbilar omhändertas kan de återvinnas.

3.4.2 Producentansvar för textil införs

Regeringen har tillsatt en utredning som ska föreslå hur ett producentansvar för textil kan utformas. Textiltillverkning har en stor miljöpåverkan, och denna kan minskas om textil återvinns i större utsträckning. Senast 2025 ska alla EU-länder samla in textilavfall separat.

3.4.3 Handlingsplan för minskat matsvinn

Regeringen har inom ramen för livsmedelsstrategin beslutat om en ny handlingsplan för 2020–2025. I den ingår bl.a. att Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Naturvårdsverket ska fortsätta arbeta i enlighet med den handlingsplan för minskat matsvinn som de gemensamt beslutat om. I dagsläget omfattar handlingsplanen nio åtgärdsområden och drygt 40 åtgärder.

3.4.4 Minskad nedskräpning

Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2021 att avsätta särskilda medel till drabbade kommuner för strandstädning, och till organisationen Håll Sverige Rent för kunskapshöjande insatser vad gäller nedskräpning.

3.5 Främja utbyggnaden av en väl utvecklad kapacitet för materialåtervinning som kan hantera det källsorterade avfallet i Sverige.

För en cirkulär avfallshantering kan det behövas en utbyggnad av ny innovativ behandlingskapacitet i Sverige. Ökad resurseffektivitet och främjande av en cirkulär samhällsekonomi bl.a. genom nya affärsmodeller kommer att bidra till stärkt konkurrenskraft för svenska företag.

Åtgärder

3.5.1 Förbud mot att förbränna separat insamlat avfall

Regeringen har beslutat om ett förbud mot direkt förbränning eller deponering av avfall som har samlats in separat för att förberedas för återanvändning eller för att materialåtervinnas. Det kan handla om källsorterade plastförpackningar, och syftet är att öka återanvändning och materialåtervinning. Förbudet gäller inte avfall som uppkommit vid behandling av separat insamlat avfall där förbränning eller deponering är det bästa alternativet ur miljösynpunkt.

3.5.2 Öka materialåtervinningen av plast

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att föreslå åtgärder för att öka materialåtervinningen av plast i giftfria kretslopp. I detta ingår särskilt att föreslå åtgärder för att förbättra förutsättningarna för kemisk återvinning av plast i Sverige. För att

bidra till en omställning till en mer cirkulär ekonomi behöver Sveriges materialåtervinning av plast öka. Det kan inkludera kemisk återvinning som är en av lösningarna för att materialåtervinna problematiska plaster.

3.6 Styra mot att avfallet hanteras i giftfria och resurseffektiva kretslopp och att utbud och efterfrågan samt användningen av högkvalitativa sekundära råvaror ökar.

Om sekundära och återvunna råvaror och växt-näringsämnen ska kunna konkurrera med nya råvaror, material och jungfruliga växt-näringsämnen måste vi kunna lita på att de är av hög kvalitet och att de säkra från hälso- och miljösynpunkt. Höga och likvärdiga krav ska därför ställas på nya och återvunna material. Ämnen som är förbjudna i nya varor ska inte förekomma i återvunnet material. På så vis skyddar vi hälsan och miljön samtidigt som vi kan gynna återvunna material.

Åtgärder

3.6.1 Naturvårdsverkets roll i omställningen till cirkulär ekonomi stärks

Regeringen avser att förtydliga Naturvårdsverkets roll att verka för omställningen till en cirkulär ekonomi i myndighetens instruktion. Naturvårdsverket har också fått särskilda medel i budgetpropositionen för 2021 för att driva på omställningen till en mer cirkulär ekonomi genom att bl.a. stärka vägledning på området. Myndigheten kan därigenom också revidera andra relevanta vägledningar på avfallsområdet för att främja en cirkulär ekonomi. Detta bidrar till bättre förutsättningar för näringslivet att ställa om.

3.6.2 Uppdrag att analysera nationella kriterier för när avfall upphör att vara avfall

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att under 2021 analysera förutsättningarna, inklusive för- och nackdelar, med nationella kriterier för när avfall upphör att vara avfall (end-of-waste-kriterier) och göra en bedömning om det skulle kunna vara aktuellt att ta fram nationella end-of-waste-kriterier. Om myndigheten anser det vara aktuellt ska myndigheten också redovisa en möjlig plan för vilka avfallsströmmar som är mest prioriterade och relevanta.

3.6.3 Satsning på metaller och mineral ur sekundära källor

Regeringen har beslutat om en satsning i budgetpropositionen för 2021 på åtgärder för att genom teknikutveckling och innovation öka möjligheterna till återvinning och sekundär utvinning av metaller och mineral. Sveriges geologiska undersökning (SGU) disponerar medlen för satsningen, och Naturvårdsverket föreslås få ta del av medlen för att bidra till arbetet. Sekundär utvinning av metaller är ett växande alternativ till primär brytning. För att genomföra denna satsning avser regeringen inom kort besluta om ett regeringsuppdrag. Resurseffektivitet är centralt för att driva cirkulär ekonomi. Att handla resurseffektivt gäller lika mycket både vid utvinning av primära resurser som vid återvinning/återanvändning av sekundära material.

3.6.4 Utredning om verksameters kommunala avfall

Regeringen har tillsatt en utredning som ska se över alternativa lösningar som ger större möjligheter för yrkesmässiga verksamheter att ta hand om sitt kommunala avfall, det så kallade frivalet. Lösningarna ska möjliggöra utveckling av nya modeller och metoder för en cirkulär ekonomi.

3.6.5 Avfallsförbränningskatten

Regeringen har beslutat om en skatt på avfallsförbränning med syftet att nå de nationella klimatmålen och en mer resurseffektiv och giftfri avfallshantering.

3.6.6 Utvärdering av avfallsförbränningskattens effekter

Regeringen har gett i uppdrag åt Skatteverket att utvärdera avfallsförbränningskattens effekter. Utvärderingen ska ta hänsyn till EU-lagstiftning på området och även beakta fjärrvärmens konkurrenskraft och en pålitlig el- och värmeförsörjning. Skattens effekter på materialåtervinning bör analyseras och hur eventuella negativa effekter för materialåtervinningsindustrin kan undvikas. Utvärderingen bör även omfatta skattens effekter på utsläppen av växthusgaser, effekter för avfallsflöden, effekter för import och export av avfall, samt effekter på omställningen till en cirkulär ekonomi och dess effekter för att nå klimatmålen. Vidare ska utvärderingen omfatta hur investeringar i produktionskapacitet i avfallsförbränningssektorn

påverkas, fjärrvärmens och företagens konkurrensförutsättningar, samt påverkan på el- och värmeförsörjningen, särskilt effektsituationen. En utvärdering behöver också analysera konsekvenser för fjärrvärmekunderna.

3.6.7 Bättre hantering av uttjänta bilar

Regeringen ser stora möjligheter i att vara pådrivande för att översynen av Europaparlamentets och rådets direktiv av den 18 september 2000 om uttjänta fordon ska främja en cirkulär ekonomi genom ytterligare krav på användning av återvunnen råvara, utfasning av särskilt farliga ämnen, design för återanvändning och cirkularitet m.m. EU-kommissionen kommer att presentera ett förslag till reviderat direktiv under 2021.

3.6.8 Utvecklade bestämmelser om när avfall upphör att vara avfall

Regeringen har utvecklat bestämmelserna om biprodukter och när avfall upphör att vara avfall i miljöbalken. Ett ämne eller ett föremål som uppkommer genom en produktionsprocess ska inte betraktas som avfall utan som en biprodukt om vissa angivna villkor är uppfyllda. På motsvarande sätt ska avfall som har genomgått ett återvinningsförfarande anses ha upphört att vara avfall om det uppfyller de villkor som anges. Bedömningen är att det kommer kunna medföra att mer material kan utnyttjas som en resurs och bidra till att stärka den cirkulära ekonomin.

3.6.9 Flera återvinningsmål har höjts

Regeringen har beslutat om att höja målen för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall stegvis fram till 2035. EU-målen för kommunalt avfall har införts i Sverige som ett nytt etappmål i miljömålssystemet. Målen för materialåtervinning av förpackningsavfall liksom de olika materialspecifika materialåtervinningsmålen höjs gradvis fram till 2030. Det innebär en höjning av de svenska målen för vissa material, som trä.

3.6.10 Nya regler om bygg- och rivningsavfall

Regeringen har beslutat om nya krav på källsortering av bygg- och rivningsavfall och ansvaret för bygg- och rivningsavfall från hushåll har tydliggjorts. Det senare innebär att kommunerna ska ansvara för bygg- och rivningsavfall som produceras i

en verksamhet som inte är yrkesmässig, t.ex. avfall som uppkommer när en privatperson utför renoveringar i hemmet. Det ställs också krav på bättre planeringsunderlag för att förebygga avfall. De nuvarande reglerna om kontrollplaner i plan- och bygglagen har kompletterats så att de omfattar byggavfall, icke-farligt rivningsavfall och byggprodukter som kan återanvändas.

3.6.11 Nytt etappmål om bygg- och rivningsavfall

Regeringen har beslutat om ett nytt etappmål om bygg- och rivningsavfall. Målet syftar till att öka hanteringen av icke-farligt bygg- och rivningsavfall, med undantag av jord och sten, genom förberedande för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning.

3.6.12 Återvinning av fosfor och andra näringsämnen

Fosfor och andra näringsämnen bör återvinnas i växttillgänglig form och tas tillvara i hög grad utan att miljö- och hälsoskadliga ämnen tillförs miljön. Ett giftfritt kretslopp där återvunnen och växttillgänglig fosfor ersätter mineralgödsel fosfor kan minska jordbrukets behov av att importera mineralgödsel fosfor och därigenom även minska sårbarheten i jordbruket i enlighet med regeringens livsmedelsstrategi.

3.7 Användningen av särskilt farliga ämnen i varor förbjuds samtidigt som riskerna med andra farliga ämnen omhändertas.

Särskilt farliga ämnen kallas de ämnen som är allra skadligast för människors hälsa och miljön. Det handlar om ämnen som ger upphov till cancer, ändrar det genetiska materialet eller skadar fortplantningen. Det är också ämnen som stannar kvar länge i miljön, ansamlas i levande varelser och orsakar skador. Om vi ska kunna nå en cirkulär ekonomi måste dessa ämnen tas bort ur kretsloppen. Om de inte används i nya varor ställer de heller inte till problem i avfallsledet. För att undvika skador på hälsan och miljön från andra farliga ämnen är det viktigt att se till att riskerna hanteras.

Åtgärder

3.7.1 Vatten ska kunna cirkuleras och återanvändas genom avancerad rening

Regeringen föreslår en utökad satsning i budgetpropositionen för 2021 på investeringsstöd för avancerad rening av läkemedelsrester och andra föroreningar. Läkemedel och andra stabila ämnen bryts inte alltid ner i reningsverk. För att förhindra att dessa ämnen sprids till miljön krävs en avancerad rening av avloppsvatten. Förutom att minska utsläppen till hav och vatten, bidrar den avancerade reningen även till att avloppsvatten kan återanvändas och utnyttjas som en cirkulär resurs. Detta är särskilt relevant i områden med vattenbrist.

3.7.2 Läkemedelssystemet ses över

Regeringen har i budgetpropositionen för 2021 avsatt medel för att starta en försöksverksamhet för en miljöpremie i läkemedelsförmånssystemet. Genom satsningen vill regeringen stimulera till minskade utsläpp vid tillverkningen av läkemedel. Regeringen fortsätter att verka för att regelverket för god tillverknings sed (GMP) även ska användas för miljökrav vid tillverkningen av läkemedel. Regeringen har gett Läkemedelsverket i uppdrag att under 2021 fortsätta arbetet med att minimera påverkan av läkemedel på miljön och särskilt bistå regeringskansliet. Frågan om att integrera miljöaspekter i regelverket kring god tillverknings sed (GMP) är särskilt prioriterad.

3.7.3 Satsning på sanering av förorenade områden och miljöfarliga vrak

Regeringen föreslår ökade medel i budgetpropositionen för 2021 för sanering av förorenade områden, inklusive sediment och fiberbankar, för att minska spridning av miljögifter till miljön och särskilt till hav och vatten. Det är framför allt tidigare industrier som orsakat miljögifter i mark och vatten runt om i Sverige. I satsningen ingår även en förstärkning av arbetet för att hantera de mest miljöfarliga vraken längst Sveriges kust.

3.7.4 Substitutionscentrum inrättat

Regeringen har inrättat ett substitutionscentrum som ska vägleda och driva på företagens arbete med att byta ut miljö- eller hälsoskadliga kemikalier mot bättre alternativ. Regeringen bidrar med särskilda

medel till centrumet. Skadliga ämnen är ett hinder för den cirkulära ekonomin och en fara för hälsa och miljö.

3.7.5 Sverige aktivt i EU-domstolen för hög ambition på kemikalieområdet

Sverige har intagit en aktiv roll i flera mål i EU-domstolen, främst genom att stödja andra parter i mål som rör uttolkningen av EU:s lagstiftning på kemikalieområdet, men även genom att med domstolens hjälp se till att kommissionen fullföljer sina åtaganden och genom att ifrågasätta beslut som Sverige anser går emot lagstiftningen.

3.8 Ställa höga krav på giftfrihet för såväl återvunnet material som jungfrulig råvara.

Om sekundära råvaror ska kunna konkurrera med nya råvaror och material måste vi kunna lita på att de är av hög kvalitet och att de är säkra från hälso- och miljösynpunkt. Höga och likvärdiga krav ska därför ställas på nya och återvunna material. Ämnen som är förbjudna i nya varor ska inte få förekomma i återvunnet material. På så vis skyddar vi hälsan och miljön samtidigt som vi kan gynna återvunna material.

Åtgärder

3.8.1 EU:s kemikaliestrategi

Regeringen välkomnar EU-kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi för hållbarhet och en giftfri miljö och dess ambitiösa utformning. Regeringen stödjer förslag om att i större utsträckning tillämpa ett förebyggande angreppssätt t.ex. genom att förbjuda användning av de mest skadliga kemikalierna i konsumentprodukter. En grundläggande komponent i strategin är att stödja innovation och användning av nya, mer säkra och hållbara kemikalier samt alternativa material, vilket är en viktig förutsättning för övergången till en giftfri och cirkulär ekonomi.

3.9 Se till att det finns information om innehåll av problematiska ämnen i varor och material för att underlätta en säker materialåtervinning.

För att kunna säkerställa en materialåtervinning som är säker ur hälso- och miljösynpunkt behövs

bättre information om innehåll av särskilt farliga ämnen längs livscykeln. Då kan de företag som omhändertar avfallet materialåtervinna det på ett säkert sätt och tillhandahålla ett återvunnet material av hög kvalitet som är attraktivt på marknaden.

Åtgärder

3.9.1 Åtgärder för säker hantering och användning av nanomaterial

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att redovisa hur myndigheten arbetar för att säkerställa en säker återvinning av avfall som innehåller nanomaterial. Nanomaterialens nya och andra egenskaper kan innebära nya eller andra typer av hälso- och miljörisker jämfört med de som ”vanliga” kemiska ämnen ger upphov till. För att ta tillvara på innovationspotentialen i nanomaterialen och framtidssäkra de produkter och den teknik som sätts på marknaden måste dessa nya risker hanteras.

3.9.2 Globalt ramverk om kemikalier och avfall

Sverige är aktivt i arbetet med att utforma ett förnyat globalt ramverk för kemikalier och avfall efter 2020. Ett mål är att se till så att det tas fram information om innehåll av kemikalier i de produkter som sätts på marknaden.

3.10 Förbättra kunskapen om materialflöden i samhället.

Kunskapsuppbyggnad om materialflöden i samhället är av stor betydelse för att se både potentialerna och riskerna med de befintliga resurserna och hur de används och hanteras.

Åtgärder

3.10.1 Ökad tillsyn och insatser ska hindra brottslighet inom avfallsområdet

En prioriterad fråga för regeringen är att stoppa den illegala avfallshanteringen. En hälso- och miljömässigt godtagbar avfallshantering är en förutsättning för en giftfri cirkulär ekonomi och hållbar utveckling. Illegal avfallshantering är en fråga som flera myndigheter arbetar med och regeringen av sätter sedan 2018 bl.a. särskilda medel varje år till länsstyrelserna för tillsyn över gränsöverskridande avfallstransporter. Tillsyn är en viktig åtgärd för att hindra olagliga gränsöverskridande avfallstransporter.

3.10.2 Återrapporteringskrav om ökad kunskap om materialflöden

Regeringen har gett ett återrapporteringskrav till Naturvårdsverket för att redovisa hur myndigheten arbetar för att förbättra kunskapen om materialflöden i samhället, särskilt de prioriterade strömmarna i omställningen till en cirkulär ekonomi.

3.10.3 Hantering av schaktmassor

Regeringen har för avsikt att se över hur regelverket och eventuellt andra styrmedel som avser hantering av schaktmassor skulle kunna utvecklas. Syftet är att skapa förutsättningar för en användning av sådant material på ett sätt som bidrar till en cirkulär ekonomi.

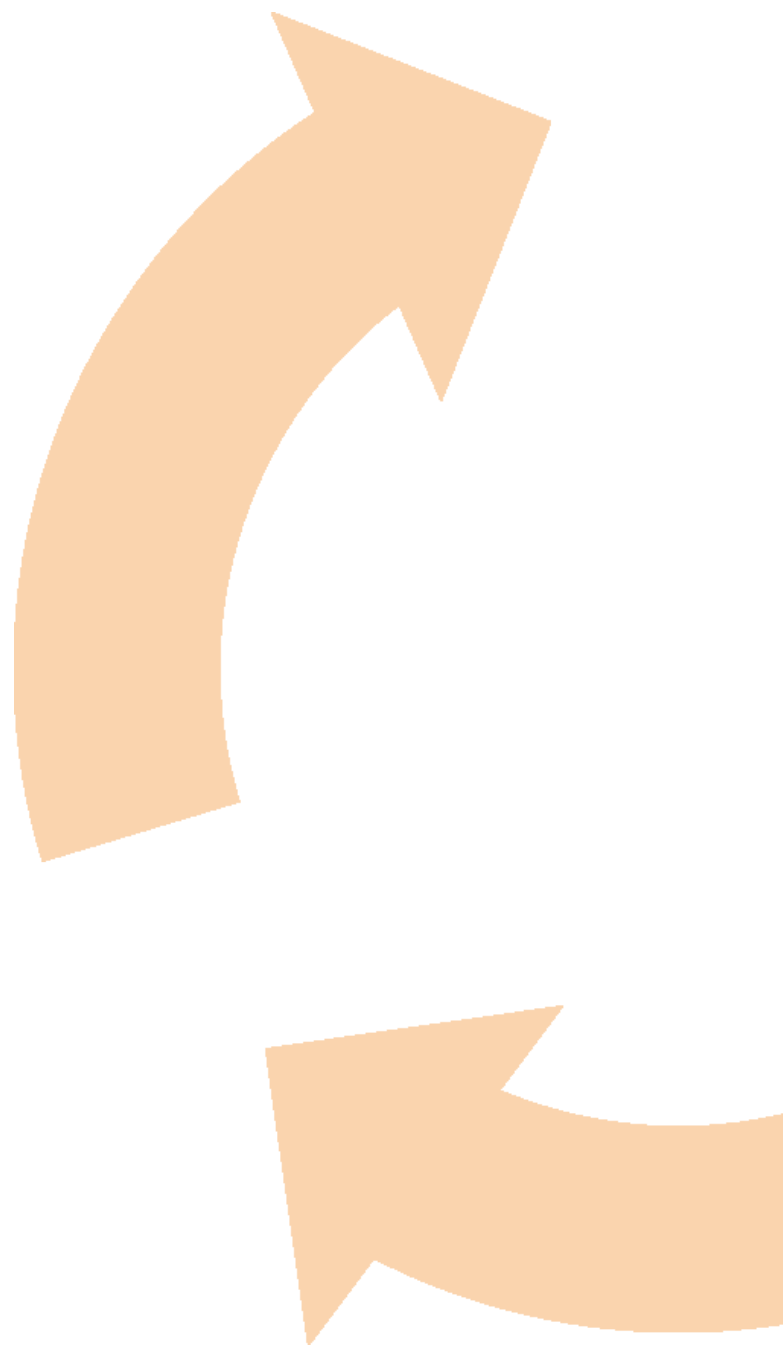
3.10.4 Satsning på hållbar plasthantering

Regeringen avsätter i regleringsbrevet för 2021 särskilda medel till Naturvårdsverket för att stärka arbetet, både nationellt, inom EU och internationellt, för en mer cirkulär och hållbar plasthantering som minskar förekomsten av plaster, inklusive mikroplaster, i hav och natur.

Regeringen har även utsett Naturvårdsverket som ansvarig för nationell plasticsamordning. Arbetet ska inriktas på att samla och bygga upp objektiv och faktabaserad kunskap om makro- och mikroplast, sprida kunskapen till relevanta aktörer, samt samordna och driva frågor i syfte att öka den hållbara plastanvändningen.

3.10.5 Kemikaliekontroll vid e-handel

Regeringen har gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att analysera utmaningarna med kemikaliekontroll vid e-handel och vid behov föreslå åtgärder för att komma till rätta med problemen. Varor som importeras av personer från länder utanför EU kontrolleras inte av tillsynsmyndigheter. Det innebär att varorna inte alltid är säkra för hälsa och miljö. De kan t.ex. innehålla kemikalier som är förbjudna i EU. När varorna blir till avfall kan dessa förbjudna ämnen försvåra återvinningen.

Fokusområde 4

Cirkulär ekonomi som drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller

Fokusområde 4 handlar om cirkulär ekonomi som drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller i hela landet. För att ställa om till en cirkulär ekonomi behöver fokus sättas på att vidta åtgärder som ökar företagens incitament och förmåga att ställa om till affärsmodeller som är cirkulära

och genom innovation skapa helt nya affärsmodeller som bl.a. innebär att sälja funktioner och tjänster. Digitalisering kan underlätta omställningen till en giftfri och resurseffektiv ekonomi, men samtidigt är det viktigt att de digitala lösningarna utvecklas för att ha så liten resurspåverkan som möjligt och att nya tekniska lösningar utformas som är hållbara.

Fokusområdet cirkulär ekonomi som drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller inriktas på att:

- 4.1 Utforma styrmedel som bidrar till lönsamma cirkulära affärsmodeller.
- 4.2 Utforma styrmedel som bidrar till ökat utbud och efterfrågan på cirkulära produkter, tjänster, återbruk och återvunna material.
- 4.3 Effektivisera miljötestningsprövningen, med bibehållet miljöskydd, för att snabba på utvecklingen och etableringen av hållbar produktion genom nya cirkulära innovationer och spjutspetstekniker.
- 4.4 Främja forskning, innovation och teknikutveckling inom bland annat materialåtervinning, digitalisering och spårbarhet för att underlätta för cirkulära affärsmodeller och ett mer effektivt och cirkulärt nyttjande av samhällets resurser.
- 4.5 Stärka innovations- och näringslivsklimatet så att fler cirkulära företag kan växa och erbjuda sina produkter och tjänster för såväl hemmamarknad som export.

4.1 Utforma styrmedel som bidrar till lönsamma cirkulära affärsmodeller

Nya affärsmodeller i företagen, som innebär att produkter hyrs ut eller leasas, kan bidra till ökade incitament för att produkter delas, designas och tillverkas så att de går att återanvända, reparera eller uppdatera och därmed hyra ut under en längre tid.

Åtgärder

4.1.1 Industriklimatet breddas och förstärks

Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2021 att Industriklimatet breddas ytterligare för att även stödja strategiskt viktiga insatser inom industrin som bidrar till klimatomställningen, som investe-

ringar i produktion av biodrivmedel, vätgas och batterier såväl som kemisk återvinning av plast och andra återvinningsanläggningar. För att nå klimatmålen krävs omfattande investeringar i nya innovativa och tekniskskiftande lösningar som ofta inte är kommersialiserade. Industrin spelar en viktig roll inte bara genom att minska sina egna utsläpp utan också genom att t.ex. framställa förnybara produkter som kan ersätta fossila och därigenom bidra till en cirkulär och biobaserad ekonomi.

4.1.2 Statliga gröna obligationer

Finansmarknaden spelar en central roll i omställningen och regeringen vill genom att främja marknaden för gröna obligationer öka möjligheterna till hållbara investeringar. Regeringen har därför beslutat att emittera gröna statliga obligationer. Pengarna kopplas till utgifter i statsbudgeten som bidrar till att uppnå Sveriges miljö- och klimatmål. Till följd av initiativet emitterade Riksgäldskontoret en grön obligation på 20 miljarder kronor den 1 september 2020. Regeringen har också inom ramen för emissionen beslutat om ett ramverk som möjliggör för investerare att på ett transparent sätt kunna säkerställa att obligationer är gröna. Ramverket är en nödvändig komponent för att kunna emittera gröna obligationer, det beskriver hur berättigade utgifter definieras, väljs ut, redovisas och rapporteras. Investerare ska enkelt och tydligt kunna följa vilka utgifter som kopplas till obligationen de köper och vilka klimat- och miljöeffekter som förväntas uppnås.

4.1.3 Kreditgarantier för gröna investeringar

För att nå miljömålen och främja omställningen till en mer cirkulär och biobaserad ekonomi med nettonollutsläpp till 2045 krävs industriinvesteringar i hållbar teknik som ännu inte är kommersialiserad i större skala. Samhällsnyttan av denna teknikutveckling bedöms gå utöver den nytta som tillfaller de privata aktörer som gör investeringarna. Regeringen har därför i budgetpropositionen för 2021 bett riksdagen om ett bemyndigande att ställa ut kreditgarantier på högst 10 miljarder kronor under 2021. Kreditgarantierna ska, utifrån teknikneutrala kriterier, ges till företag som gör stora industriinvesteringar i Sverige vilka bidrar till att nå målen i miljömålssystemet och det klimatpolitiska ramverket. För 2022 beräknas garanti-ramen till 15 miljarder kronor och för 2023 till 25 miljarder kronor.

4.2 Utforma styrmedel som bidrar till ökat utbud och efterfrågan på cirkulära produkter, tjänster, återbruk och återvunna material.

Mycket av den cirkulära ekonomin handlar om att bättre ta vara på olika resurser genom exempelvis återanvändning, reparation och delningstjänster. För att dessa tjänster ska kunna bidra till att ytterligare stärka omställningen till en cirkulär ekonomi behöver både utbudet och efterfrågan på marknaden öka. Det handlar om att införa styrmedel för att främja cirkulära affärsmodeller och om att skapa incitament för konsumenterna att välja dessa tjänster.

Åtgärder

4.2.1 EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi

Regeringen välkomnar EU-kommissionens handlingsplan för cirkulär ekonomi, som presenterades i mars 2020, och avser att ha en hög ambitionsnivå i arbetet med att genomföra de åtgärder som aviseras för de kommande åren. Regeringen är positiv till att kopplingen mellan cirkulär ekonomi och klimat är tydlig i handlingsplanen och ser positivt på att kommissionen tar upp genomförandet av handlingsplanen för bioekonomi som en väg att möjliggöra ökad cirkularitet inom industrin. Regeringen ser positivt på att kommissionen vill öka andelen återvunnet material i produkter. Om en marknad för återvunnet material ska fungera krävs det dock att man kan vara säker på att dessa material uppfyller samma krav gällande säkerhet och kvalitet som nya material. Genom att sträva mot giftfria kretslopp och genom utfasning av särskilt farliga ämnen möjliggörs ökad återvinning.

4.2.2 Nytt skatteavdrag för privatpersoner som gör gröna investeringar

Regeringen har lagt en proposition till riksdagen som innebär att ett nytt avdrag för grön teknik, som solceller, införs från och med 1 januari 2021. Syftet med avdraget är att stimulera privatpersoner till ytterligare investeringar i grön teknik och det bygger på en avisering av regeringen i budgetpropositionen för 2021. Avdraget kommer fungera på liknande sätt som rot- och rutavdraget så att köparen kan ta del av skattelättnaden direkt.

4.3 Effektivisera miljötillståndsprovningen, med bibehållet miljöskydd, för att snabba på utvecklingen och etableringen av hållbar produktion genom nya cirkulära innovationer och spjutspetstekniker.

För att främja svenska företags satsningar på nya cirkulära innovationer och spjutspetstekniker behöver provningen av miljötillstånden moderniseras och effektiviseras samtidigt som miljöskyddet säkerställs.

Åtgärder

4.3.1 Utredning om miljötillståndsprovningen

Regeringen har tillsatt en utredning som ska se över det nuvarande systemet för miljöprovning och lämna förslag på åtgärder för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprovning med bibehållet miljöskydd.

4.3.2 Provning, tillsyn och miljöövervakning stärks och effektiviseras

Regeringen föreslår en satsning i budgetpropositionen för 2021 på ökad tillsyn och miljöövervakning. Myndigheternas arbete med provning och tillsyn enligt miljöbalken är betydelsefulla verktyg och styrmedel för att nå flera miljömål. Det är angeläget att korta handläggningstiderna vid tillståndsprovning och att förstärka tillsynen. För detta syfte höjs förvaltningsanslagen till Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Miljöövervakningen är avgörande för att följa upp arbetet med att nå miljömålen och den ger underlag för väl underbyggda beslut.

4.3.3 Digitaliseringen kan effektivisera samhällsbyggnadsprocessen

Regeringen har gett Lantmäteriet i uppdrag att visa hur digitaliseringen kan stärka fastighetsbildningsverksamheten. Genom moderna och effektiva informationsstöd kan digitaliseringen bidra till en större enhetlighet i rättstillämpningen. Exempelvis innebär klimatomställningen att nya tekniker, såsom laddinfrastruktur för elfordon, möter äldre lagstiftning. I dessa fall är det viktigt att handläggarna får så bra stöd som möjligt att hantera dessa frågor, vilket även hjälper allmänheten att förstå på vilket sätt deras behov kan tillgodoses och under vilka förutsättningar. Digitaliseringen möjliggör även nya arbetssätt.

4.4 Främja forskning, innovation och teknikutveckling inom bland annat materialåtervinning, digitalisering och spårbarhet för att underlätta för cirkulära affärsmodeller och ett mer effektivt och cirkulärt nyttjande av samhällets resurser.

Ökad forskning och innovationsfrämjande åtgärder förväntas bidra till nya giftfria cirkulära värdekedjor och mer resurs-, klimat- och kostnadseffektiva industriprocesser och cirkulära affärsmodeller.

Åtgärder

4.4.1 Satsning på svenskt deltagande i projekt för fossilfria lösningar

Regeringen har i budgetpropositionen för 2021 beslutat om en särskild svensk satsning på deltagande i projekt av gemensamt europeiskt intresse (IPCEI). Projekten är ett av de verktyg som kan stärka de industriella ekosystemen och främja tekniker som möjliggör bl.a. export av hållbara innovationer i form av cirkulära och klimatsmarta varor och lösningar.

4.4.2 Modernisering av befintliga testbäddar för bioraffinaderier

Regeringen föreslår en satsning i budgetpropositionen för 2021 till RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE) för att utveckla och modernisera testbäddar för bioraffinaderi i hela landet. Satsningen kan bidra till företagsetableringar och internationella investeringar, samt etableringen av ett centrum i världsklass för en resurseffektiv, giftfri och cirkulär bioekonomi.

4.4.3 Svensk förmåga utvecklas och stärks inom avancerade digitala teknologier, kompetensområden och affärsmodeller

Regeringen avser att ge Vinnova i uppdrag att utveckla och stärka svensk förmåga inom avancerade digitala teknologier, kompetensområden och affärsmodeller. Det ska ske i forskningsnära samverkan mellan stora och små företag, mellan näringsliv och offentlig sektor på olika nivåer och omfatta forskning, innovation, tillämpning, samt utveckling av test- och demonstrationsmiljöer. Samhällets behov i alla delar av landet och i olika sektorer ska beaktas, liksom digitaliseringens roll för att möjliggöra en grön omställning. Därutöver får

RISE i uppdrag att samla spetskompetens och resurser för att sprida kunskap och möjliggöra tillämpning av avancerade digitala lösningar och verktyg brett i näringslivet. Satsningarna presenteras i propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60).

4.4.4 Digitalt spårbarhetssystem av avfall

Regeringen har stärkt arbetet med avfallstatistik och föreslår ytterligare förstärkningar i budgetpropositionen för 2021. Naturvårdsverket har infört en digital lösning för spårbarhet av farligt avfall och arbetar vidare med att förbättra avfallsstatistiken, vilket kommer leda till bättre kontroll av materialströmmar och ökade möjligheter att hindra illegal avfallshantering.

4.4.5 Nationella forskningsprogram och strategiska innovationsområden

Regeringen har gett Formas i uppdrag att inrätta 10-åriga nationella forskningsprogram om klimat, hållbart samhällsbyggande respektive livsmedel. Inom ramen för detta arbete görs insatser för att stärka kunskaper som bidrar till en cirkulär och biobaserad ekonomi. Regeringen presenterar i propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60) förstärkningar av arbetet med de nationella forskningsprogrammen. Vidare har Formas, i enlighet med regeringens uppdrag om strategiska innovationsområden, finansierat projekt med relevans för regeringens samverkansprogram om cirkulär och biobaserad ekonomi, som löpte t.o.m. 2018.

4.4.6 Forskning och innovation för en cirkulär ekonomi

Regeringens ambition är att nästa generations strategiska innovationsprogram i än större omfattning adresserar områden med bred samhällsrelevans utifrån Agenda 2030 för att få till stånd systemförändringar och att de omfattar en större budget för att ytterligare säkerställa deras effekt och påverkan, se propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60). Utvecklingen bör gå mot färre program med större budgetar för kraftfullare systemeffekter, tydligare fokus på fossilfrihet och giftfri cirkulär ekonomi samt bredare samhällspåverkan och stärkt internationell samverkan både inom EU och globalt.

4.4.7 Ett nationellt resurscentrum för industriell och urban symbios etableras

Industriell och urban symbios handlar om att öka värdet av bi- och restprodukter genom samverkan mellan olika aktörer och sektorer lokalt och regionalt. Regeringen redovisar i propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60) en satsning som innebär att det statliga forskningsinstitutet RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE) får i uppdrag att etablera ett nationellt resurscentrum för industriell och urban symbios.

4.4.8 Register för farligt avfall och nya rapporteringsskyldigheter

Regeringen har beslutat om flera nya krav i svensk rätt, bl.a. på ett rikstäckande elektroniskt register för farligt avfall för att förbättra spårbarheten, och på nya rapporteringsskyldigheter och beräkningsmetoder. Naturvårdsverket har byggt upp ett register för spårbarhet av farligt avfall som berörda aktörer började lämna uppgifter till den 1 november 2020.

4.4.9 Digitaliseringsstrategi stärker omställningen

Regeringen har beslutat om en digitaliseringsstrategi för att ta till vara potentialen i nya digitala och andra tekniker för omställningen mot en fossilfri och cirkulär ekonomi.

4.4.10 Främja innovation för att minska plastens miljöpåverkan

Regeringen har gett Naturvårdsverket medel för att öka kunskap, finansiera forskning och främja innovation som kan bidra till att minska plastens miljöpåverkan.

4.5 Stärka innovations- och näringslivsklimatet så att fler cirkulära företag kan växa och erbjuda sina produkter och tjänster för såväl hemmamarknad som export.

För Sverige, som är ett litet och exportberoende land, så är EU och den internationella marknaden viktiga för svenska cirkulära produkter och tjänster. Potentialen i den cirkulära ekonomin för många företag ligger i ökad konkurrenskraft genom en

säkrad råvarutillgång, ökad resurseffektivitet, riskminimering, minskad klimatbelastning, innovationsförmåga, digitalisering samt ökad omsättning. Handelspolitiken kan spela en roll genom liberaliseringar för miljövänliga varor och tjänster. Sverige verkar också för ambitiösa hållbarhetskapitel i EU:s frihandelsavtal.

Åtgärder

4.5.1 Myndigheten för yrkeshögskolans verksamhet bidrar till omställningen till en cirkulär ekonomi

Regeringen avser att följa hur Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) arbetat inom sitt ansvarsområde för att bidra till en grön omställning och återhämtning genom att främja en fossilfri och cirkulär ekonomi. Yrkeshögskolan som utbildningsform kan bidra till att möta arbetslivets behov av kompetens för att främja omställningen till en cirkulär ekonomi. Även andra utbildningar och annan verksamhet inom MYH:s ansvarsområde kan bidra till utvecklingen.

4.5.2 Delegationen för cirkulär ekonomi har stärkts för att samla näringslivets engagemang

Regeringen har inrättat Delegationen för cirkulär ekonomi som ska bidra till omställningen till en resurseffektiv, cirkulär och biobaserad ekonomi genom att vara en samlande kraft för näringslivet. Den ska också vara ett kunskapscentrum och en samordnande kraft för omställningen, både på regional och nationell nivå. Regeringen har stärkt Delegationen med nya ledamöter för att den även ska representera regeringens prioriterade strömmar i strategin för cirkulär ekonomi. Regeringen anser att Delegationen har en viktig roll i det fortsatta arbetet med att föreslå hur omställningen till en cirkulär ekonomi kan göras i enlighet med regeringens strategi om cirkulär ekonomi. Delegationen ska i sin årliga redovisning särskilt redovisa hur deras arbete bidragit till genomförandet av regeringens strategi och handlingsplan samt vilka steg som ytterligare behöver göras för att ställa om.

4.5.3 Klimatkollegium inrättat för att driva på den gröna omställningen

Regeringen har inrättat ett klimatkollegium inom regeringskansliet, vilket leds av statsministern. Kollegiet ska samordna och inrikta genomförandet av regeringens klimatpolitiska handlingsplan (prop. 2019/20:65), följa upp regeringens arbete med att nå klimatmålen, samt driva på omställningen och genomföra den gröna återhämtningen.

4.5.4 Innovationsrådet stärker samverkan

Regeringen har inrättat det Nationella innovationsrådet för att stärka samverkan mellan näringsliv, akademi och regering för att stärka Sveriges globala innovations- och konkurrenskraft och möta de stora samhällsutmaningarna.

4.5.5 Fossilfritt Sverige samlar näringslivet

Regeringen har tillsatt en särskild utredare för att samordna, synliggöra och främja aktörernas arbete för ett fossilfritt Sverige. Inom ramen för detta arbete har flera branscher antagit färdplaner för att bidra till omställningen till ett fossilfritt välfärdsland, där cirkulära lösningar utgör en viktig del.

4.5.6 RISE bistår i genomförandet av färdplanerna för Fossilfritt Sverige

Regeringen redovisar i propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60) att RISE får i uppdrag att bistå branscherna i genomförandet av färdplaner för fossilfri konkurrenskraft som tagits fram av branscherna inom ramen för regeringens initiativ Fossilfritt Sverige.

4.5.7 Regeringens samverkansprogram

Regeringen har lanserat fyra strategiska samverkansprogram för mandatperioden 2019–2022 med målet att de ska identifiera innovativa lösningar på våra stora samhällsutmaningar, samt bidra till svensk konkurrenskraft. Samverkansprogrammen samlar företrädare för stora och små företag, högskolor och universitet, civila samhället, myndigheter och offentliga aktörer för att gemensamt prioritera och kraftsamla för att stärka Sveriges globala innovations- och konkurrenskraft och möta de stora samhällsutmaningarna. Framför allt samverkansprogrammen Kompetensförsörjning och livslångt lärande, samt Näringslivets digitala

strukturomvandling och inte minst Näringslivets klimatomställning hanterar frågeställningar som bidrar till omställningen till en cirkulär ekonomi. I det senare av de tre programmen har cirkulär omställning särskilt identifierats som prioriterat område.

4.5.8 Textilplattform för ökad samverkan

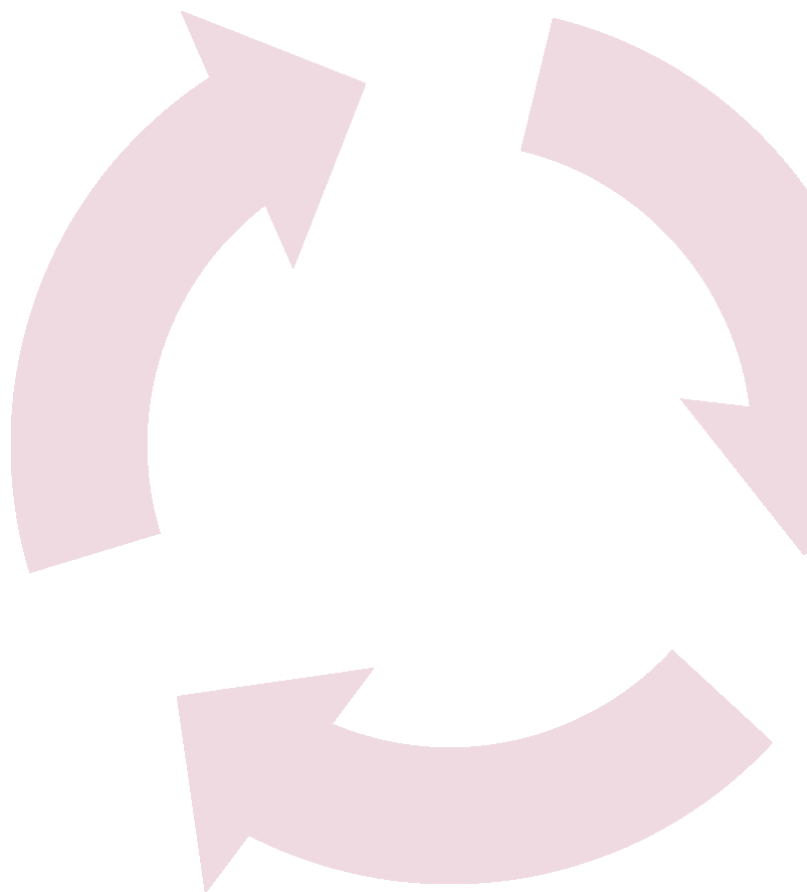
Regeringen har beslutat om en nationell plattform för hållbara textilier och hållbart mode vid Högskolan i Borås med syfte att främja dialog och samverkan för att driva på utvecklingen mot cirkulära kretslopp för textilier. Regeringen har beslutat om särskilda medel i budgetpropositionen för 2021 för plattformens arbete.

4.5.9 Dialog för att främja en hållbar textilvärdekedja

Regeringen föreslår att Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen får ett särskilt utpekat ansvar under 2021 för att tillsammans anordna dialogmöten för en hållbar textil värdekedja med fokus på miljö och kemikalier. Det långsiktiga målet är att minska miljö- och hälsopåverkan i hela den textila värdekedjan från produktion och konsumtion till avfallshantering, samt att bidra till resurs-effektiva och giftfria kretslopp.

4.5.10 Länsstyrelsernas roll för en cirkulär ekonomi

Regeringen har beslutat i regleringsbrevet för 2021 att länsstyrelserna ska redovisa de insatser inom relevanta verksamhetsområden som särskilt bidragit till omställningen till en cirkulär ekonomi. Offentlig sektor bestående av staten, länsstyrelserna, kommunerna och regionerna har en viktig roll i omställningen till en cirkulär ekonomi.

Produktion: Miljödepartementet
Omslagsfoto: Maskot/Johnér Bildbyrå

Regeringskansliet

Växel: 08-405 10 00

regeringen.se